

РЕЗЮМЕ

**на публикациите, включени в конкурсната процедура на
д-р Красимир Кръстев Иванов
доктор по психология, участник в конкурс за заемане на
академичната длъжност „доцент”, обявен ДВ, бр. 20 от 09 март 2012г.**

1. Монографии

1. „Оценка на психосоматичния риск в психологичното консултиране”

Настоящата монография е посветена на оценката на психосоматичния риск в психологичното консултиране. Това е само малък опит да се повдигне завесата на тайнството обвиваща сложните личностови особености, взаимовръзката им с болестните промени и възможността за ранна диагностика и превенция преди да се разгърнат клиничните симптоми напълно. Разгледани са основните психологични направления изучаващи психосоматичните релации и подходите при консултиране на психосоматичните състояния. Значително внимание е отделено на консултативната практика и съвременните постижения на консултативната психология. Като самостоятелна научна специалност тя е призвана да отвоюва свое практическо поле на действие и да се конкурира с клиничната психология, която за съжаление остава все още в болничните отделения и трудно намира път към пациента или клиента навън.

Психологичното консултиране и психосоматиката са и специфични и трудни раздели на човешкото познание. Психологичното консултиране или „малката психотерапия” на пръв поглед е подминавано снизходително и с недоверие заради непознаване на възможностите и ресурса който има.

Психосоматиката също е малко изучен сегмент от традиционната медицина – няма ясни критерий и правила, няма непоклатими и утвърдени

симптоми, личността на болния пряко повлиява прогнозата на заболяването и ред други особености поради които трудно си пробива път и едва сега започва да се отчита специфичната личностова предиспозиция на личността към определени заболявания. И двете са трудни и интересни, но и в известна степен нежелани, защото поставят въпроси на които не лесно се дава отговор с познатото досега. Представете си какво се случва когато се съберат тогава заедно.

Представената монография е насочена към прилагането в практиката на диагностичен психологичен инструмент който да даде възможност за ранна диагностика и превенция, чрез доказаните взаимовръзки между личностовата предиспозиция, емоционалната компетентност и копинг стратегиите. Обоснована е необходимостта от изследване на личностовата предиспозиция и връзката и с практическата и теоретична област на познание, чрез подходящ психологичен инструментариум. Като такъв се явява „Скринингът за оценка на психосоматичната личностова предиспозиция” – авторска разработка.

Предложеният за въвеждане в практическата работа на специалисти по психологично консултиране иновативен модел за оценка на риска от развитие на психосоматично заболяване, може да бъде използван и интегриран като междудисциплинарен конструкт в континиума патогенеза – салутогенеза. Този континиум включва разбирането, че болестта и здравето са две крайни точки, между които индивидът се движи по време на целия си живот.

Научният интерес се насочва към определянето на тази способност, която ни „придвижва” в посока на здравето, което е в противовес на настоящият подход от крайно състояние на болест към здраве. Тук акцента не е върху патогенезата или болестта, както традиционно се прави, а върху наличието на здраве или т.нар. салутогенеза.

Моделът за оценка на риска обръща внимание върху специфичните ресурси, които съхраняват здравето на индивидите, за разлика от властващата десетилетия патогенна перспектива, която се интересува само от последствията на влошеното здраве, от конкретното психологично съдържание на болестта.

Разработеният специализиран скринингов въпросник за оценка на психосоматичната предиспозиция запълва празнината в психодиагностичният инструментариум. Този инструмент дава възможност за реално практическо определяне на риска от психосоматично заболяване, което подпомага профилактиката и ранната превенция на психосоматични заболявания.

Определянето на специфичния модел на психосоматична предиспозиция при конкретната личност дава възможност за прилагане на психологичното консултиране и психотерапия. Акцентът е върху ранната интервенция към една или друга личностова сфера, което премества фокусът върху превенцията и ранните интервенции – преди да се развие болестно състояние, психологичен дефицит или хронифициране.

Поради възможността този модел да се приложи в практиката и да донесе реална полза за страдащите от психосоматични състояния считам, че настоящата монографията е подходяща за специалисти в областта на консултативната и клиничната психология, психиатри и медицински специалистите занимаващи се с ранна диагностика и превенция на психосоматични заболявания.

Иванов. Кр. „Оценка на психосоматичния риск в психологичното консултиране” изд. ВСУ „Черноризец Храбър” ISBN 978-954-715-8

2. Ръководства:

1. „Психологично консултиране и психофизиологични основи на психосоматиката” Част I

Настоящото практическо ръководство има за цел да представи в две части психофизиологичните причини за най-честите психосоматични разстройства и подходите за психологично консултиране. Ръководството се състои от две части – обща и специална.

В първа част (обща) са представени принципите на психосоматиката като наред с литературни данни за теоретичните постановки са посочени и практическите методи за изследвания в областта на психосоматичните и соматопсихичните зависимости.

Във втора част (специална) на ръководството ще бъдат подробно представени отделните психосоматични нозологични единици, характерните им симптоми и трудностите при консултирането им.

В настоящото ръководство е разгледано е влиянието на психофизиологичните предпоставки, психоендокринологичните и психоимунологичните фактори за възникване и развитие на психосоматичните заболявания.

Представени са моделите на психосоматичната зависимост и стреса. Разгледани са специфичните особености на психологичният и физиологичният отговор на организма. Анализирани са спецификата на симптомите, информацията, която те носят и влиянето им върху психотерапевтичните методи за работа.

Подходите за психологично консултиране са детайлно описани. Представени са техниките за интервюиране, анализ на данни и интерпретация на резултати подпомагащи правилната диагностика.

Представени са водещите психотерапевтични направления разработили поведенческите модели при боледуване и стратегии за преодоляването им.

Настоящото ръководство предлага диагностични критерии и прийоми за скринингово изследване, ранна диагностика и терапевтична интервенция при психосоматичните разстройства.

Практическото ръководство е предназначено за специалисти в областта на консултативната и клиничната психология, психотерапията, психиатри, общопрактикуващи лекари и всички за които психосоматичната медицина и консултативната практика представлява интерес.

Иванов, Кр., Куков, К. (2012) „Психологично консултиране и психофизиологични основи на психосоматиката”. Част I. Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър” ISBN 978-954-715-543-5

2. „Диагностика на нарушенията на паметта”

Предлаганото ръководство е системно изложение на теста за изследване на слухово-речевата памет (по Лурия) използван в психодиагностичната практика. Дадена е широка гама от теоретични концепции и тяхното приложение в клиничната практика. Отразен е и личния опит на авторите за работа с предложения психодиагностичен метод.

Ръководството е предназначено за клинични и консултативни психолози, невропсихолози, психиатри, невролози. Представлява интерес и за различните клонове на приложната психология (социална, трудова, организационна, професионално ориентиране).

В първа глава са разгледани обща характеристика на паметта, мозъчна локализация на паметта, паметови процеси, невропсихологични нарушения на паметта.

Във втора глава е представено изследване на фиксационната словесна памет (краткосрочна (кратковременна) словесно-речева памет). Представят се особеностите на процеса на изследване – обстановката, изискванията, инструкцията и набора от думи. Изследване на фиксацията, ретенцията и репродукцията, както и специфичните особености и маркерите за нарушения.

В третата глава е представено описанието на клиничен случай на специфични паметови нарушения - Корсаков синдром. Корсаковият синдром е един от най-изучаваните синдроми, изразяващ се в разстройство на непосредствената памет (памет за съхранение на текущите събития), където спомените от миналото са сравнително запазени). Той е описан от психиатъра Сергей Корсаков (1887). Този тип нарушения на паметта често се съчетават с конфабулации по отношение на текущи събития и дезориентация за място и време. Последните две функции може да бъде слабо изразени, но амнестичните нарушения (забравяне на актуални събития) и конфабулации се открояват на пръв поглед и са основният радикал на страдание.

Петкова, П., **Иванов, Кр.**, Куков, К. (2012) „Диагностика на нарушенията на паметта”. Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър”. ISBN 978-954-715-544-2

3. „Психологично консултиране”

Настоящото ръководство разглежда основните подходи на психологичното консултиране, професионални умения за психологично въздействие.

Психологическото консултиране отговаря на потребностите на хора, нуждаещи се от психологическа помощ, без да имат тежки психиатрични проблеми, или отклонения. То е предназначено за хора, изпитващи трудности в ежедневието, като проблеми в работата и училището, кризи в личния живот и конфликти в семейството, липса на увереност и самоуважение, трудности при вземане на решение и при подържане на междуличностни отношения. Психологическото консултиране помага на човека да овладява нови форми на поведение, като развива личността си, да преорганизира потенциала и уменията. Като резултат от консултирането човек постига промяна в поведението, която му дава шанс да живее продуктивно и да изпитва удовлетворение от живота, независимо от неизбежните социални ограничения и предизвикателства.

В първа глава са разгледани същността и аспектите на психологическото консултиране, историческо развитие на психологическото консултиране, границите на психологичното консултиране, етапите на психологичното консултиране психодиагностична оценка и интервюирането в консултативната практика. Формулировка по случай и сключване на договор и видове психологично консултиране.

Във втора глава са представени базовите умения за психологично консултиране като: модели за комуникация, активно слушане, умения за насочващо учене, умения за рефлексия и оценка и работа със защитните механизми.

В трета глава са представени методите за диагностика. Разгледано е наблюдението като психодиагностичен метод, методики за изследване на

когнитивни процеси. Активното внимание и неговите компоненти, както и методиките за изследване. Психодиагностика на паметта и видовете тестове за изследването и (зрителна, словесно-механична памет и др.). Психодиагностични методи за изследване на мисленето (прости аналогии, съществени признаци, предметна класификация и др.). Психологични методи за оценка на интелекта (Рейвън, Векслер). Съвременни методи за оценка на емоционалната компетентност, тревожност, депресия и агресия. Разглеждат се и психометричните методики за копинг стратегии, както и личностови въпросници (Гийсен тест, Айзенк, ММРІ и др.) Представени са и високоспециализираните проективни методи като тест на Роршах, Тематично аперцептивен тест, Вартег и др.).

В четвърта глава се разглеждат направленията в консултативната практика - психодинамичното направление, аналитичната школа в динамичното направление, поведенческо направление в консултирането, психодрама, хипнозата, хуманистично направление, позитивната психотерапия, когнитивното направление.

В пета глава са разгледани и специализираните техники в консултирането. Представени са техники като: психологична подкрепа, техники за себепознание, релаксиращи и отреагиращи техники, техники за реконструкция и реинтеграция. Специализирани и нетрадиционни техники в консултирането и техники за специализиран биофид бек.

Петкова, П., **Иванов, Кр.**, Куков, К. (2012) „Психологично консултиране”. Част I. Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър”. (Под печат) **ISBN 978-954-560-2**

3.Студии

1. „Психофизиология и психосоматика”

В студията са представени концепциите за психофизиологичните и психологични основи на психосоматиката. Представен е историческото развитие на концепциите, както и психофизиологичните основи на този тип разстройства. Това развитие започва от античните концепции от Египет, Александрия и Древна Елада. Обзора разглежда и римския период и развитието на психосоматиката през средновековието. Съвременните приноси на психоаналитичната парадигма, както и нейните направления. В студията е разгледан и приносът на българската школа.

Иванов.Кр. „Психофизиология и психосоматика” e-Journal VFU, раздел Психология и социални дейности, бр.4. ISSN 1313-7514

2. „Психофизиологични основи на ПТСР”

В практика на психолозите все повече се налага работата с едно известно, но трудно разпознаваемо за специалистите разстройство. Въпреки че то се среща по различни данни от 1 до 3%, като клинично проявено разстройство и от 5 до 15%, като субклинично разстройство, неговото диагностициране все още затруднява специалистите по психично здраве. Разгледани са психофизиологична характеристика на факторите влияещи на посттравматичното стресово разстройство, Историческо развитие на концепциите за ПТСР, Диагностични критерии за ПТСР, Симптоми на ПТСР, Съвременни схващания за ПТСР в МКБ и DSM, Психологична оценка и методи за диагностика на ПТСР.

Иванов. Кр. „Психофизиологични основи на ПТСР” e-Journal VFU, раздел Психология и социални дейности, бр.5. ISSN 1313-7514

3. „Психофизиологични нарушения на слуховоречевата памет при пациенти с шизофрения”

В настоящата студия са разглеждат особеностите на слуховоречевата памет при шизофренни пациенти. Базирайки се на собствени проучвания авторите разглеждат феномените на паметта при шизофренни. Проучванията на слуховоречевата памет при шизофренни разстройства са относително малко. Проучванията на фиксацията, ретенцията, на повторените думи (персеверации) и въведени нови думи са относително малко. Метод: Използван е тест за слуховоречевата памет (тест на Лурия). Изследваната група е 50 пациенти с шизофренна психоза, на възраст от 18 до 70г. Изследвани са параметрите фиксация, ретенция, привнесени нови думи, както и повторените думи. Изводи: Изследването очертава особеностите във фиксацията на думи-стимули, ретенцията, както и закономерности при повторените и привнесените нови думи. Тези резултати показват различни възможности на модално-специфичната слуховоречева памет, и дефицитите, които се асоциират с шизофрения.

Иванов. Кр. Куков, К. (2011) „Психофизиологични нарушения на слуховоречевата памет при пациенти с шизофрения”. Научен алманах на ВСУ „Черноризец Храбър”, Серия „Общество и личност” ISSN 1310-800X

4. „Подходи и техники за психологично консултиране при ПТСР”

Психотерапевтичните и консултативни интервенции при посттравматичното стресово разстройство имат своя специфичност. Те

логично се извеждат от индивидуалното развитие на човек, от психичните особености, от възрастови преходи, както и от социалния статус на човек. познаването на тези характеристики увеличава изгледите за успех при терапия. Методиките целящи подпомагане на Аз-а чрез намаляване на тревожността намират място в психотерапевтичната работа с подрастнащите. Не напразно всички детски психотерапевтични школи са единни в убеждението, че във всяка психотерапия се съдържат възпитателни цели и задачи (Биерман). Характерните за отделните възрастови преходи психологични особености и равнища налагат да се подбират подходящи психотерапевтични техники. Разгледани са основни насоки и цели на терапевтичните интервенции, основни принципи при консултиране на посттравматичните стресови разстройства, психодинамичен подход за консултиране, правила на консултирането при ПТСР, когнитивен подход и техники за работа с този тип разстройства.

Петкова, П., **Иванов, Кр.**, Кръстева. М. (2012) „Подходи и техники за психологично консултиране при ПТСР”. **Библиотека Знание.** Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър” ISBN 978-954-715-559-6

5. „Влияние на факторите на организацията върху оценките за средата, кумулирания стрес, психичните и психосоматични последици от стреса при служителите”

От гледна точка на предложения системен модел за изследване на психичния стрес, целта на изследването е да се покаже как активността в подсистемата „среда” влияе върху случващото се в подсистемата „индивид” на психично ниво, отнесено към проблемите на психичния стрес. Направените анализи за влияние на фактори на организацията на

труда върху оценките за средата, кумулирания стрес и последиците от стреса показват логичността на системния модел за психичния стрес в организацията. Факторите на труда оказват влияние върху оценките за средата. Тези оценки влияят върху кумулирането на стрес и последиците от стреса. Чрез изследване на влиянието на тези фактори върху оценките за средата, може да се предсказва влиянието им върху кумулирането на стрес и последиците от стреса, както и да се създават системи от дейности по управление на стреса в организацията.

Изследването показва, че фактори като отношението на организацията към индивидите, пребиваващи в нея, претоварването, твърдият регламент на почивките, укрепването на екипите, грижите за здравословното състояние на хората, системното обучение и подпомагането на служителите по-успешно да се справят със задълженията си, оказването на социална подкрепа и системата за стимулиране и мотивиране на служителите влияят върху кумулирането на стрес, а следователно и върху последиците от стреса. В тези взаимодействия се съдържат много възможни стратегии за управление на стреса и подобряване на психичното благополучие на служителите.

Стоянов, В., Митева, Д., **Иванов, Кр.** (2011). „Влияние на фактори на организацията на труда върху оценките за средата, кумулирания стрес, психичните и психосоматичните последици от стреса при служители”. Научен алманах на ВСУ „Черноризец Храбър”, Серия „Общество и личност” **ISSN 1310-800X**

4. Статии

1. „Личност и болест”

В настоящата статия се разглеждат връзката на личността в процеса на боледуване. Задачите, които се поставят пред специалистите и ролята на психолога. Разгледани са и моделите на боледуване и връзката на индивидуално-психологичните в това число и ролята на стреса, като причини влошаващи или подобряващи функционирането на болния. Съвременната консултативна практика поставя изискването да се възприеме т.нар. холистичен подход при психосоматичните заболявания. Това означава цялостно възприемане на болестта в медицински, социален, психологически план. Както е известно болестта засяга цялостното функциониране на човек, неговата личност емоции и преживявания. За да се изяснят всички аспекти на боледуването в помощ на медицинската наука идват клиничната и консултативната психология.

Кр. Иванов „Личност и болест”, Клинична и консултативна психология. бр. 4 2011г. ISSN 13140280

2. „Психологични характеристики на копинг стиловете”

В статията са включени съвременните аспекти на копинга. Очертават се три основни копинг стила базирани на теоретико-емпиричната практика. Това са проблем-фокусируаният копинг, емоционално – фокусируаният копинг стил и избягващият копинг стил. Ефективността на всеки един и копинг стратегиите включени в тях са фокус на различни проучвания. Разглеждат се концепциите за копинг стиловете на Лазарус и Фолкман. Разглеждат се проблем-ориентируания копинг стил, емоционално-ориентируания копинг стил, както и избягващия копинг стил. Дискутира се

ролята им в клинична извадка, като фактори за ефективно или неефективно лечение на психични заболявания или като индикатор за подобрената социална функция. Разглежда се проявата на копинга като ефективни или неефективни стратегии, в контекста на два фактора – до колко са полезни на човек, и ефективността му в социума.

Иванов Кр., Куков К, „Психологични характеристики на копинг стиловете” Известия на съюза на учените. Серия „Хуманитарни науки”, бр. 1.2011г. ISSN1310-6376

3. „Групова психотерапия – процес и съдържание”

В настоящата разработка се представя груповата психотерапия. Представени са кратка история на метода, както и характеристика на приложението му. Социалните умения като градивни елементи на взаимодействие между пациентите. Използва се в групи за самопомощ, себепознание и развитие на умения за лидерство развиване на ефективен копинг стил. Представен е и индивидуалния опит на авторите за работа с този метод, както и собствено поучване и особености на груповата психотерапия.

Петкова П, **Иванов Кр.** „Групова психотерапия – процес и съдържание”- Годишник 2010 „Албатрос”. Петкова П, Иванов Кр. ISSN 1310-800 X

4. „Когнитивната метафора при рedefинирането в груповия психотерапевтичен процес”

Статията представя използването на метафори в психотерапевтичния процес, което дава възможност на говорещия и възприемащия да постигнат

по-дълбоко и многопластово ниво за смисъла и последиците от проблема, за ситуативната тематиката или личното преживяване. Метафорите дават възможност едновременно да протичат процеси на възприемане, когнитивна информация на съзнавано и несъзнавано равнище. Метафората може да подпомогне търсене на нов, нестандартен избор и живот в бъдещето. Метафората е част от индивидуален и групов процес на рedefиниране на проблема. Когнитивно-поведенческата психотерапия вече има сериозна традиция на обучение и приложение у нас, както в полето на психичните разстройства при соматични и психични заболявания, така и в тренингите за личностово развитие и социална успешност. Използването на метафори в психотерапевтичния процес дават възможност на говорещия и възприемащия да постигнат по-дълбоко и многопластово ниво за смисъла и последиците от проблема, за ситуативната тематиката или личното преживяване. Метафорите дават възможност едновременно да протичат процеси на възприемане, перцепция, когнитивна информация на съзнавано и несъзнавано равнище.

Петкова. П, **Иванов Кр**, Кръстева М. Когнитивната метафора при рedefинирането в груповия психотерапевтичен процес. Българско списание по психология, „Сборник научни доклади” , София 2011г. **ISSN 0861 – 7813**

